

S
O
S

sieć
organizacji
społecznych
dla edukacji

think tank

Brief. Faktycznie
o edukacji

Wiedza pedagogiczna nauczycieli

Co nam mówi badanie
TALIS TKS 2024?

Nowa edukacja
obywatelska

Wyzwania
i tematy ad hoc

Dobry klimat
i dobre relacje

Zmiany programowe
i organizacyjne

Lokalna polityka
oświatowa

Kształcenie i doskonalenie
nauczycieli_lek

Wiedza pedagogiczna nauczycielek i nauczycieli – co mówi TALIS TKS 2024?

Co to jest TALIS TKS 2024?

Badanie TALIS TKS (Teacher Knowledge Survey) to nowy moduł międzynarodowego badania nauczania i uczenia się TALIS ((ang. Teaching and Learning International Survey), przeprowadzony po raz pierwszy w 2024 r. To pierwsze w historii badanie, w którym wiedza pedagogiczna nauczycielek i nauczycieli – kluczowy element ich kompetencji zawodowych – została zmierzona w sposób zobiiektywizowany, a nie tylko poprzez deklaracje. W ośmiu krajach (Chile, Chorwacja, Maroko, Polska, Portugalia, Arabia Saudyjska, RPA, USA) ok. 20 tys. nauczycieli klas 7–9 (ISCED 2) odpowiedziało na zestaw zadań z trzech domen: nauczanie (metodyka nauczania i planowanie lekcji oraz zarządzanie klasą), uczenie się (uczenie się i rozwój ucznia oraz dyspozycje emocjonalne i motywacyjne ucznia) oraz ocenianie (diagnozowanie i ocenianie oraz analiza i wykorzystanie danych).

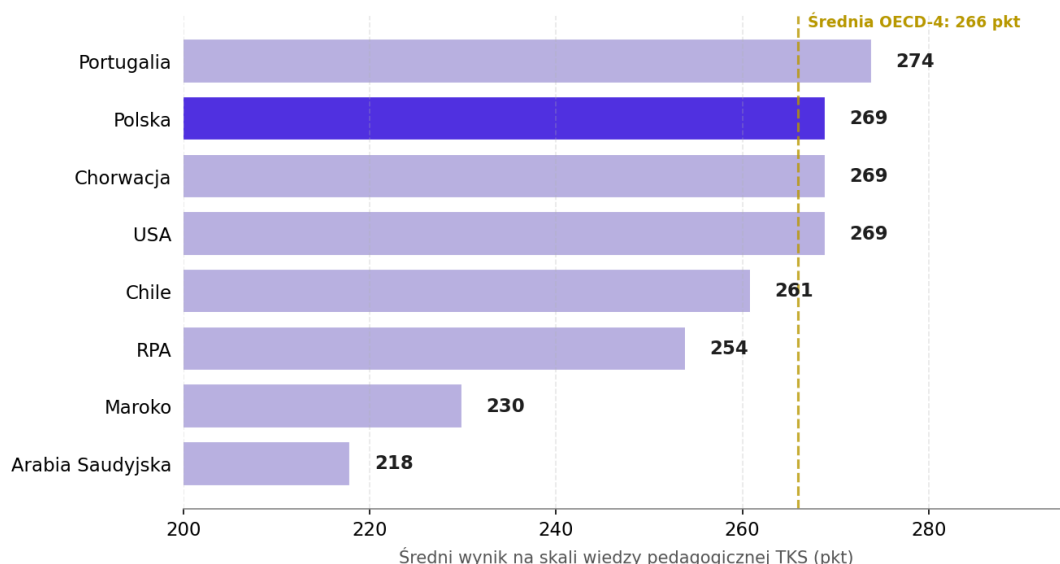
Skala wyników. Wyniki przedstawiono na skali, której średnia wynosi 250 punktów (odchylenie standardowe = 50). Wyróżniono trzy poziomy wiedzy pedagogicznej TKS: poziom 1 (poniżej 240 pkt) – podstawowa wiedza praktyczna; poziom 2 (240–286 pkt) – ugruntowana wiedza pojęciowa i adaptacyjna; poziom 3 (powyżej 286 pkt) – złożona wiedza pojęciowa i ewaluacyjna. W badaniu TKS używa się określenia wiedza pedagogiczna (w międzynarodowej terminologii: general pedagogical knowledge, GPK).

Główna teza. Polska wypada w TKS jako jeden z czterech najmocniejszych krajów, ale to, jak ta wiedza przekłada się na codzienną pracę polskich nauczycielek i nauczycieli – na stres, współpracę i ścieżki rozwoju – układa się naszym krajem w obraz trzech osobliwości, które są zarazem najmocniejszymi sygnałami dla polityki edukacyjnej. Będzie trudno wdrożyć zmiany planowane w Reformie'26 bez ich uwzględnienia.

Polska na drugim miejscu – solidna i wyrównana kadra

Źródło: TALIS TKS 2024 (OECD, IBE PIB). Skala: średnia 250 pkt, SD = 50.

Polska – drugi najwyższy wynik wśród 8 krajów TKS 2024

Średnie wyniki w ośmiu krajach wahają się od 274 pkt (Portugalia) do 218 pkt (Arabia Saudyjska). Polska z wynikiem 269 pkt lokuje się na drugim miejscu wraz z Chorwacją i USA (różnice statystycznie nieistotne); wynik istotnie powyżej średniej OECD-4 (266 pkt – cztery kraje OECD biorące udział w badaniu: Chile, Polska, Portugalia, USA).

Rozkład wyników jest w Polsce wyjątkowo wąski. Różnice w wiedzy pedagogicznej wewnątrz krajów są często większe niż między krajami – w USA górne 10% nauczycieli przewyższa najniższe 10% o 175 pkt (więcej niż rozpiętość średnich między krajami). W Polsce ta różnica jest jedną z najmniejszych we wszystkich badanych systemach. Struktura poziomów: 25% polskich nauczycieli na poziomie 3 (OECD-4: 33%), 64% na poziomie 2, tylko 11% na poziomie 1 (OECD-4: 15%). Innymi słowy – polska kadra jest „wyrównana w środku”, mało skrajności w obie strony.

Wiedza pedagogiczna nauczycieli nie tylko pomaga planować i prowadzić proces nauczania - jest jednym z czynników pozwalających przewidzieć wyniki uczniów.

Andreas Schleicher, Dyrektor Edukacji OECD
wstęp do raportu TALIS TKS 2024

Trzy charakterystyczne cechy polskiej części badania

Wysoko wykształcona kadra

Rzadko spotykana w danych OECD jednolitość pojawia się w Polsce w wykształceniu i ścieżkach wejścia do zawodu:

- 97% magisterium, 2% licencjat, 0% bez wyższego wykształcenia – w przeciwieństwie do większości krajów badania w Polsce nie da się porównać wiedzy pedagogicznej wg poziomemu dyplomowi (wykres 6 polskiego raportu);
- 94% przeszło regularne studia pedagogiczne, 3% ścieżkę skróconą – i nie widać między tymi grupami różnic w wiedzy pedagogicznej;
- staż pracy i wiek prawie nie różnicują wyników – w połowie krajów doświadczeni nauczyciele uzyskują wyższe wyniki niż początkujący, w Polsce różnicy właściwie nie ma;
- kobiety o 10 punktów wyżej od mężczyzn (średnia różnica w OECD: 5 pkt) – prawdopodobnie dlatego, że wśród mężczyzn nadreprezentowani są nauczyciele wychowania fizycznego i przedmiotów technicznych. Tylko 6% to nauczyciele drugiej kariery (zmiana zawodu po ≥10 latach poza edukacją); ich wyniki są o 4 punkty niższe – różnica nieistotna statystycznie.

Paradoks: wyższa wiedza = wyższy stres

Polska to jedyny kraj w badaniu, w którym pojawiają się związki między wyższą wiedzą pedagogiczną a większym poczuciem stresu, płynącego głównie z czterech źródeł:

- zbyt dużo oceniania;
- odpowiedzialność za wyniki uczniów;
- dotrzymywanie kroku zmieniającym się wymaganiom;
- odpowiedzialność za dobrostan społeczno-emocjonalny uczniów.

OECD interpretuje to jako sygnał, że polski system obciąża najbardziej kompetentnych nauczycieli zadaniami i odpowiedzialnościami nieadekwatnymi do warunków pracy. To jest najtwardszy wniosek pod adresem polskiego MEN i kuratorów, a także organów prowadzących, wynikający z TKS 2024.

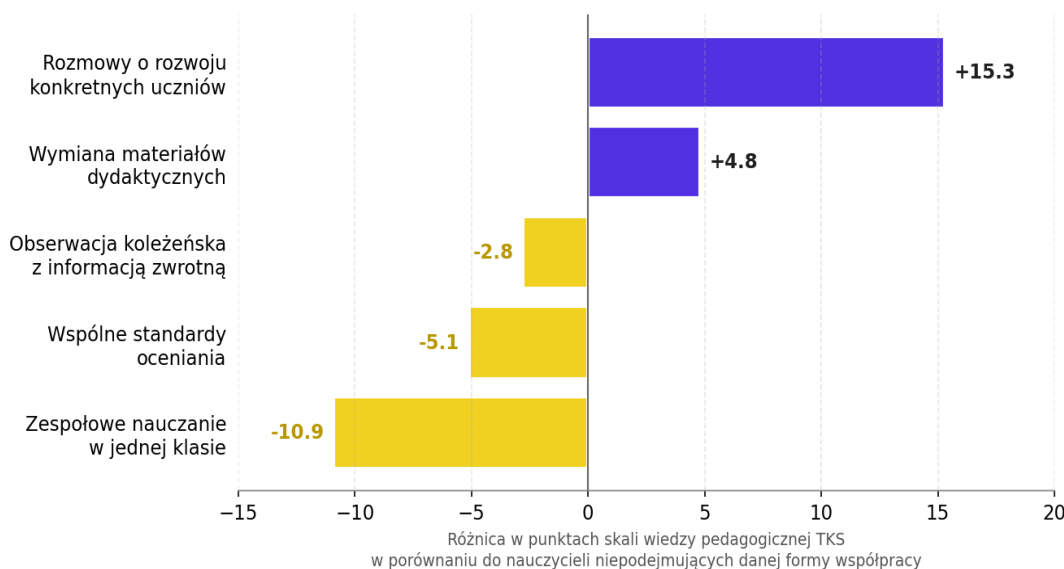
Współpraca – mistrzowie i mistrzynie dydaktyki pracują w pojedynkę

Trzecia cecha: regularna wymiana materiałów dydaktycznych koreluje w Polsce z wyższą wiedzą pedagogiczną (+4,8 pkt), a rozmowy o rozwoju konkretnych uczniów – silnie pozytywnie (+15,3 pkt). ALE: zespołowe nauczanie w jednej klasie wiąże się z ostro niższą wiedzą pedagogiczną (-10,9 pkt), obserwacja koleżeńska z informacją zwrotną (-2,8) i wspólne ustalanie standardów oceniania (-5,1).

W praktyce: najbardziej kompetentni polscy nauczyciele pracują w pojedynkę. Zespołowa praca w klasie i koleżeńska obserwacja są podejmowane częściej tam, gdzie nauczyciele potrzebują wsparcia, a nie tam, gdzie kulturuje się mistrzostwo zawodowe. Ten obraz ma daleko idące konsekwencje dla projektowania reform – żadna polityka oparta na założeniu, że dobre praktyki rozprzestrzenią się przez obserwację koleżeńską czy zespołowe nauczanie, nie zadziała bez celowych mechanizmów zmiany.

Polska TKS 2024: związek między formami współpracy a wiedzą pedagogiczną (WP).

Polski paradoks: mistrzowie dydaktyki pracują w pojedynkę

Metody pracy: aktywizujące vs ustrukturyzowane

TKS 2024 dostarcza pierwszych obiektywnych danych o tym, jak wiedza pedagogiczna przekłada się na wybór metod dydaktycznych. Najważniejsza, częściowo niezgodna z intuicją obserwacja: w większości krajów nauczyciele z niższą wiedzą pedagogiczną częściej deklarują, że „zawsze” stawiają uczniom zadania bez oczywistego rozwiązania i/lub wymagają krytycznego myślenia. Odwrotnie wygląda relacja z metodami ustrukturyzowanymi: nauczyciele z wyższą wiedzą pedagogiczną częściej „zawsze” dobierają zadania o wzrastającej trudności i rzadziej „zawsze” pozwalają na ćwiczenie zadań podobnych do już opanowanych.

Interpretacja OECD: nauczyciele z większą wiedzą pedagogiczną są bardziej krytyczni w doborze metod – nie stosują żadnej „zawsze”, lecz dobierają je w zależności od etapu lekcji, poziomu uczniów i celu dydaktycznego. Mistrzostwo dydaktyczne polega na elastycznym łączeniu sposobów pracy z obu rejestrów, a nie na zastąpieniu jednego drugim. Aktywizacja poznawcza wymaga zwykle solidnego fundamentu – ustrukturyzowanej wiedzy bazowej, którą uczeń może uruchomić, gdy stanie wobec nowego problemu.

W Polsce taki wzorzec widać szczególnie wyraźnie. Polskie nauczycielki i polscy nauczyciele z wyższą wiedzą pedagogiczną są:

- znacznie mniej skłonni „zawsze” dawać zadania wymagające krytycznego myślenia (iloraz szans 0,5);
- mniej skłonni „zawsze” angażować uczniów w pracę grupową nad złożonym problemem;

- mniej skłonni „zawsze” prosić uczniów o samoocenę postępu (iloraz szans 0,5);
- ALE bardziej skłonni „zawsze” przeprowadzać sprawdzian na koniec rozdziału lub bloku lekcji (iloraz szans 1,8);
- bardziej skłonni „zawsze” uwzględniać wcześniejszą wiedzę uczniów w planowaniu lekcji (iloraz szans 1,6);
- bardziej skłonni „zawsze” zmieniać sposób tłumaczenia, gdy uczeń nie rozumie (iloraz szans 1,2).

Te liczby mówią dwie rzeczy naraz. Po pierwsze: polscy nauczyciele i nauczycielki o najwyższych TKS stosują aktywizację poznawczą, równoważąc ją zadaniami ustrukturyzowanymi i powtarzalnymi. Po drugie: w polskiej szkole wciąż trudno o przestrzeń, czas i klimat dla regularnej pracy aktywizującej dzieci i młodych ludzi. System nadal premiuje format „wytłumaczyć – sprawdzić – przejść dalej”, a nie „postawić problem – pozwolić zmagać się – wyciągnąć wspólnie wnioski”.

Wstępne wnioski dla polityki edukacyjnej

1. Mamy solidną podstawę. Wiedza pedagogiczna polskich nauczycielek i nauczycieli klas 7–9 jest wyższa, niż wielu z nich (i ich krytyków) myśli. To kapitał, na którym można dalej budować – ale też wezwanie do tego, żeby nie marnować go na biurokratyczne i administracyjne obciążenia.
2. Sama wiedza pedagogiczna nie chroni przed stresem i przeciążeniem. Polski paradoks stresu pokazuje, że kompetencje w naszej szkole idą w parze z wyższymi obciążeniami i zobowiązaniami, którym nie towarzyszy infrastruktura wsparcia, wyższe wynagrodzenie ani uznanie. Budowanie statusu zawodowego, projektowanie ścieżek awansu i strategii ochrony przed wypaleniem musi brać te potrzeby pod uwagę.
3. Polska szkoła nie ma kultury wzajemnego uczenia się od siebie. Kompetentne nauczycielki i nauczyciele uczą się z literatury i własnego doświadczenia, a nie od koleżanek i kolegów. Reformy oparte na założeniu, że dobre praktyki rozprzestrzenią się „same” – przez obserwację koleżeńską, czy rozmowy o uczniach w pokoju nauczycielskim – nie zadziałają bez celowych mechanizmów polityki kadrowej: czasu na budowanie wspólnoty praktyki, poczucia bezpieczeństwa i instytucjonalnego ramowania. Ten warunek powinien być wbudowany od początku w zmiany programowe i organizacyjne, które wprowadza Kompas Jutra.

Dlaczego ten raport jest ważny dla Polski

Wnioski z TKS 2024 warto wykorzystać w procesach polityki edukacyjnej, toczących się dziś w Polsce, w tym:

- w pracach nad Reformą 26 – zwłaszcza w komponentcie wsparcia nauczycielek i nauczycieli (szkolenia ORE i szkolenia organizowane przez placówki doskonalenia

nauczycieli; strategia wsparcia nauczycielek i nauczycieli, przewodniki metodyczne do nowych podstaw programowych);

- w pracach nad zmianami w kształceniu nauczycieli na uczelniach (Stanowisko [Rady ds. Reformy ze stycznia 2026 r.](#), współpraca MEN–MNiSW, prace Komisji ds. kształcenia i doskonalenia nauczycieli; [inicjatywa SOS dla Edukacji i Wydziału Pedagogicznego UW w sprawie nowego standardu kształcenia nauczycieli](#) oraz [założenia do nowelizacji; postulat systemowej zmiany praktyk nauczycielskich](#); pilotaż sieci szkół ćwiczeń Warszawa–UW);
- w pracach nad Planem Partnerstwa Krajowego i Regionalnego (PPKR) na nową perspektywę finansową UE 2028–2034 – projektowanie modelu wsparcia rozwoju zawodowego kadry nauczycielskiej.

Źródła

IBE PIB – Wyniki międzynarodowego badania wiedzy pedagogicznej nauczycieli TALIS TKS 2024 (Paczuska, Kutylowska, Wągrowka, 2026)

OECD – TALIS Teacher Knowledge Survey 2024

MEN – Reforma26. Kompas Jutra (komponent wsparcia nauczycieli)

IBE PIB – Rada ds. monitorowania wdrażania reformy oświaty im. KEN

IBE PIB – Plan strategii wsparcia nauczycieli i nauczycielek

Dane bibliograficzne

Tytuł polskiego raportu: Wyniki międzynarodowego badania wiedzy pedagogicznej nauczycieli TALIS TKS 2024.

Autorki: Katarzyna Paczuska, Katarzyna Kutylowska, Urszula Wągrowka.

Recenzentka: dr Monika Czajkowska.

Wydawca: Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2026.

ISBN: 978-83-68747-33-1. DOI polskiego raportu: 10.24131/9788368747331. DOI raportu OECD: 10.1787/5542e88a-en.

Brief. Faktycznie o edukacji to seria syntetycznych, opartych na faktach opracowań think tanku SOS dla Edukacji o wybranych problemach i wyzwaniach polskiej szkoły. Briefy powstają na podstawie badań i raportów własnych SOS dla Edukacji oraz dokumentów prawnych. Celem opracowań jest pokazanie w przystępnej formie obszarów wymagających zmiany i rzecznictwa.

Opracowanie

Alicja Pacewicz

Publikacja bezpłatna